

Beknopt Commentaar op het

Nieuwe Testament

DEEL 1
DE BRIEVEN VAN PAULUS

dr. Willem J. Ouweneel

BEKNOPT COMMENTAAR OP HET NIEUWE TESTAMENT

Deel 1, de brieven van Paulus

dr. Willem J. Ouweneel

Copyright: © 2020 Uitgeverij Gideon

Typografie: Coco Bookmedia, Amersfoort

Omslagontwerp: Arjen Niezen

Jaar van uitgave: oktober 2020

Uitgave: Uitgeverij Gideon, Hoornaar, Nederland

www.gideonboeken.nl

ISBN: 9789059991781

NUR: 703 - bijbelwetenschappen

Alle rechten voorbehouden

In dit commentaar wordt de Telosvertaling (TE) gevolgd.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een databank, of doorgegeven in welke vorm of op welke wijze dan ook – elektronisch, mechanisch, gekopieerd, gescand of op enige andere wijze – behalve voor korte citaten in recensies of artikelen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No portion of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means – electronic, mechanical, photocopy, recording, scanning, or other – except for brief quotations in critical reviews or articles, without the prior written permission of the publisher.

Inhoudsopgave

Algemene inleiding 7

Algemene inleiding op de Brieven van Paulus 15

De Brief aan de Romeinen 19

De Eerste Brief aan de Korinthiërs 81

De Tweede Brief aan de Korinthiërs 139

De Brief aan de Galaten 173

De Brief aan de Efeziërs 195

De Brief aan de Filippenzen 219

De Brief aan de Kolossenzen 235

De Eerste Brief aan de Thessalonicenzen 249

De Tweede Brief aan de Thessalonicenzen 261

De Eerste Brief aan Timotheüs 267

De Tweede Brief aan Timotheüs 283

De Brief aan Titus 295

De Brief aan Filémon 303

Gebruikte afkortingen 307

Algemene inleiding

Wie zonder enige kennis vooraf eenvoudig in de Bijbel leest, kan daardoor zeker grote zegen ontvangen. Er zijn mensen die ooit een nieuwtestamentje gevonden hebben, zijn begonnen te lezen en tot geloof gekomen zijn, zonder enige hulp van een mens (behalve de mensen die zo'n nieuwtestamentje gedrukt resp. achtergelaten hadden). Maar het kan ook anders gaan. De kamerling van Ethiopië had in Jeruzalem blijkbaar een Jesajarol aangeschaft, maar toen hij erin las, had hij er geen idee van waar de profeet het over had (Hd8:30-35). Gewoonlijk komt de hulp van anderen goed te pas, zoals in dit geval van de evangelist Filippus; soms kunnen ook geschreven commentaren helpen. Het boek dat je nu in handen hebt, is bedoeld als zo'n hulp. Het gaat niet zonder de Heilige Geest, maar Die maakt graag gebruik van mensen.

1) Inzicht in de Bijbel

Wees niet bang om toe te geven dat je sommige dingen in het Nieuwe Testament (NT) of in dit commentaar niet begrijpt! Er is geen enkele bijbelcommentator die alles in de Bijbel geheel doorgrondt. Zelfs Petrus vond sommige dingen in Paulus' brieven 'moeilijk te begrijpen' (2Pt3:16). Dus schaam je niet. Maar bedenk ook: het komt niet alleen op je verstand aan; we hebben altijd de Heilige Geest nodig: ik bij het schrijven en jij bij het lezen. Dus of je nu de Bijbel leest of een bijbelcommentaar, bid altijd om de leiding en hulp van de Heilige Geest!

Jezus zei tegen bepaalde geestelijke leiders van zijn tijd: 'U dwaalt, daar u de Schriften niet kent, noch de kracht van God' (Mt22:29). En dit waren bijbelgeleerden! Toch 'kenden' ze de Schrift niet echt, doordat zij de levendmakende en vernieuwende 'kracht van God' niet kenden. Om de Bijbel echt te leren verstaan, moet je eerst God 'kennen', en dat kan alleen door het geloof in Jezus Christus, zijn Zoon. Als je je aan Hem overgeeft als je Redder en Heer, ontvang je de Heilige Geest (Rm5:5; 8:15; Ef1:13; 1Ko6:19); die zal je helpen Gods Woord te begrijpen.

Na zijn opstanding vatte de Here Jezus nog eens alles samen wat Hij zijn discipelen geleerd had: 'Hij nu zei tot hen: "Dit zijn de woorden die Ik tot u sprak toen Ik nog bij u was, dat alles moest worden vervuld wat over Mij geschreven

staat in de wet van Mozes en in de profeten en psalmen.” Toen opende Hij hun verstand, opdat zij de Schriften verstonden, en zei tot hen: “Zo staat er geschreven dat de Christus moest lijden en uit de doden opstaan op de derde dag, en in zijn naam bekering tot vergeving van zonden moest worden gepredikt aan alle volken, te beginnen bij Jeruzalem” (Lk24:44-47). In deze laatste regels heb je het NT in een notendop! En dat ga je zien als de Heer je *verstand* opent door zijn Heilige Geest.

Daarbij gebruikt de Heer een belangrijk hulpmiddel: de *leraars* van de kerk. De opgestane en verheerlijkte Heer ‘heeft sommigen gegeven als apostelen, anderen als profeten, anderen als evangelisten, anderen als herders en leraars, om de heiligen te volmaken, tot het werk van de bediening, tot de opbouw van het lichaam van Christus; totdat wij allen komen tot de eenheid van het geloof en van de kennis van de Zoon van God, tot een volwassen man, tot de maat van de volgroei van de volheid van Christus’ (Ef4:11-13; vgl. Hd13:1; 1Ko12:28). *Niemand* van ons kan de Bijbel helemaal in z’n eentje leren kennen; daarvoor hebben we onderwijs van de leraars ontvangen, zowel mondeling als schriftelijk. Christenen staan op de schouders van twintig eeuwen aan bijbelleraars. Die leraars zijn feilbaar – je moet ze kritisch lezen of aanhoren – maar tegelijk onontbeerlijk. Zelfs de grootste leraars van de kerk hebben het meeste van wat ze wisten van hun voorgangers geleerd.

2) Het Nieuwe Verbond

Wat is het ‘Nieuwe Testament’ eigenlijk precies? 2Ko3:14 gebruikt de uitdrukking ‘Oude Testament’ (OT), waarbij het duidelijk is om het heilige boek van Israël gaat: van Gn tot en met Ml. ‘Testament’ betekent hier hetzelfde als ‘verbond’ (zie Hb9:15-17 TE plus noten). Oftewel: het hart van het OT is de verbondssluiting op de berg Sinai (Ex19-24); daar werd het ‘oude’ (Sinaitische) verbond gesloten tussen God en zijn volk Israël. Maar Jr31:31-34 kondigt een ‘nieuw verbond’ aan, en zoals Hb8-9 uiteenzet, dit is het verbond dat gegrond is op het bloed van Christus. Daarom noemen we het boek waarin dit nieuwe bestel van God wordt uiteengezet, het ‘Nieuwe Testament’. Het is Gods verhaal over zijn Zoon Jezus Christus, in Wie Hij een nieuw begin met zijn oude volk Israël en met de rest van de wereld maakt op grond van Jezus’ verzoeningswerk op het kruis van Golgotha. Het NT beschrijft de betekenis van dit werk, alsmede de verkondiging van de persoon en het werk van Christus in de hele toenmalige wereld, het ontstaan van de eerste christelijke gemeenten, en ook de problemen waaraan die eerste christenen waren blootgesteld:

- 1) Vanuit het *individu* gezien gaat het vooral om deze twee vragen:
  - a) Hoe krijg ik, die van nature een zondaar ben, deel aan het heil in Christus?
  - b) Hoe leer ik als geredde zondaar te leven als volgeling van Christus?
- 2) Vanuit de *wereld* gezien gaat het vooral om deze twee vragen:
  - a) Wat gebeurt er met de goddelozen in de wereld?
  - b) Hoe loopt het uiteindelijk met de wereld als zodanig af?

Beide sets vragen hebben te maken met het *koninkrijk van God* (misschien wel het belangrijkste thema in de Bijbel):

- 1) Hoe kan een mens *individueel* het koninkrijk van God binnengaan en een trouwe en toegewijde onderdaan van Koning Jezus worden?
- 2) Hoe wordt het koninkrijk van God uiteindelijk in macht en majesteit in deze hele *wereld* definitief werkelijkheid in Jezus Christus?

3) Indeling

Christenen geloven dat het NT de geïnspireerde aanvulling op het OT is, geschreven door de apostelen (Mattheüs, Johannes, Paulus, Jakobus, Petrus) van Jezus Christus en hun apostolische medewerkers (Markus, Lukas, Judas en anderen; Het NT verwijst vaak naar 'de (Heilige) Schrift', en daarbij gaat het altijd om het OT. Maar als ik Rm16:26, 1Tm5:18 en 2Pt3:15 goed begrijp, zijn de boeken van het NT eveneens 'Heilige Schrift', eveneens geïnspireerd door de Heilige Geest (vgl. 2Tm3:16; 2Pt1:20), en daarmee uitstijgend boven alle christelijke boeken die daarna geschreven zijn.

De Joden noemen het OT *Tenach*. Dat is een kunstwoord, gemaakt van de letters *T* (*Torah*, de boeken van de Wet, dat is Gn t/m Dt), *N* (*Neviim*, de profetische boeken, bestaande uit de 'vroege profeten' [Jz, Rt, Sm, Kn] en de 'late profeten' [Js, Jr, Ez en Hs–Ml]) en *Ch* (lees *K*, afkorting van *Ketoevim*, de zg. 'Geschriften', d.i. Ps, Sp, Jb, Hl, Ru, Kl, Pr, Es, Dn, Ea, Ne, 1,2Kr). Jezus zelf geeft een soortgelijke indeling (zie boven, Lk24:44): 'de wet van Mozes, de profeten en de psalmen' (Ps is het eerste en grootste boek van de *Ketoevim*).

Men heeft deze driedeling wel eens willen vergelijken met die van het NT:

- (a) De Evangelieën (Mt–Jh) vormen als het ware de *Torah* van het NT, het fundament waarop de hele rest van het NT gebouwd is (zoals de kern van de

Torah de verlossing uit Egypte is, zo is de kern van de Evangelieën het verlossingswerk van Christus).

- (b) Paulus duidt in Rm16:26 (als ik het goed lees) zijn eigen NT brieven aan als ‘profetische Schriften’ (Rm–Fm); daarmee komt dit gedeelte het NT mét Op (dat ook een briefvorm heeft; zie de Inl. Op) en de resterende brieven, Hb–Jd, overeen met de *Neviim* in het OT (zie de Inleiding tot de Brieven van Paulus).
- (c) Er is eigenlijk geen afdeling die overeenkomt met de *Ketoevim* van het OT; zoals Jz met de Torah de Hexateuch (‘zes boeken’) vormt, zo vormt Hd de essentiële aanvulling op de Evangelieën door de eerste ontwikkelingen na de opstanding van Christus te beschrijven.

Men kan het ook zo formuleren:

- a) wat *verkondigd* moet worden: persoon en werk van Christus (Mt–Jh),
- b) de *verkondiging* zelf: Hd,
- c) de praktische *uitwerking* en *toepassing* van de verkondiging: Rm–Op.

Bedenk trouwens dat je het NT nooit kunt begrijpen zonder het OT:

- a) Jezus was (en is) de Messias (Gezalfde [Koning]) van Israël en kwam om de beloften van God aan Israël te vervullen; dat kun je nooit begrijpen zonder het OT.
- b) Het NT is vol van de verkondiging en verwerkelijking van het koninkrijk van God; ook dat is niet goed te begrijpen zonder de profetieën van het OT.
- c) Vooral Hb maakt duidelijk dat het verzoeningswerk van Christus niet goed te begrijpen is zonder kennis van de zoenoffers die God heeft ingesteld in het OT.

Het NT legt zelf uitvoerig de verbinding met het OT door o.a. de geslachtsregisters van Mt1 en Lk3 en de verwijzing naar honderden OT passages, vooral in Mt; Op is bijna helemaal een aaneenschakeling van directe of indirecte OT citaten. Het is wel eens zo uitgedrukt: voor Jezus en de apostelen was het OT ‘de’ Heilige Schrift – het NT is het geïnspireerde apostolische commentaar daarop. Samen vormen ze nu de Heilige Schrift in ruimere zin.

4) Een andere indeling

Jezus heeft aan het eind van zijn aardse leven aangekondigd dat Hij na zijn terugkeer tot de Vader de Heilige Geest zou zenden. Die zou drie dingen doen:

1. ‘... de Voorspraak, de Heilige Geest, die de Vader zal zenden in mijn naam, Die zal u alles leren en u in herinnering brengen alles wat Ik u heb gezegd’ (Jh14:26). Dit vinden we terug in de vier *Evangelien* (Mt t/m Jh). Ze vertellen over het leven en sterven van Jezus Christus, Gods Zoon, en over zijn opstanding en hemelvaart, en beschrijven ook wat Jezus op aarde heeft onderwezen.
2. ‘Wanneer de Voorspraak is gekomen, die Ik u zal zenden van de Vader, de Geest van de waarheid die van de Vader uitgaat, zal Die van Mij getuigen. En u zult ook getuigen, omdat u van het begin af bij Mij bent’ (Jh15:26). Dit vinden we terug in het boek *Handelingen der Apostelen* (Hd). Het vertelt over het ontstaan en de vroege verbreiding van de christelijke Gemeente of Kerk, vooral door de dienst van de apostelen Petrus en Paulus.
3. ‘Wanneer Hij is gekomen, de Geest van de waarheid, zal Hij u in de hele waarheid leiden’ (Jh16:13a). Dit vinden we terug in de *brieven* van Paulus (Rm t/m Fm; ook Hb?). Ze vertellen ons wat het christelijk evangelie precies inhoudt, en ook wat de Gemeente is en hoe zij functioneert. Ze leggen ons ook de beginselen van de christelijke levenswandel uit. Daarnaast zijn er de (even belangrijke) brieven van andere auteurs: (Hb?), Jk, 1,2Pt, 1-3Jh, Jd. Ze vertellen ons eveneens over de beginselen van de christelijke levenswandel.
4. ‘... en de toekomstige dingen zal Hij u verkondigen’ (Jh16:13b). Die vinden we vooral terug in het boek *Openbaring* van Johannes (Op).

5) Schrijvers

Het NT is geschreven door:

- a) apostelen: Mattheüs (Mt), Johannes (Jh, 1-3Jh, Op), Paulus (Rm–Fm), Jakobus (Jk; vgl. Gl1:19), Petrus (1,2Pt);
- b) apostolische medewerkers: Markus (Mk), Lukas (Lk, Hd), Judas (Jd), maar ook Sósthenes (1Ko1:1), Timotheüs (2Ko1:1; Fp1:1; Ko1:1; 1Th1:1; 2Th1:1), Silvánus (1Th1:1; 2Th1:1);
- c) anonieme schrijvers (Hb; maar in feite zijn de vier Evangelien en 1-3Jh ook allemaal anoniem; via de traditie kennen we de schrijvers ervan, maar niet van Hb).

Zie over de schrijvers meer in de Inleidingen op de verschillende NT Boeken.

6) Dit boek

Het boek dat je in handen hebt, is een *beknopt* commentaar. Dat heeft als nadeel dat op talloze bijzonderheden (finesses in de grondtekst, alternatieve verklaringsmogelijkheden) niet of nauwelijks wordt ingegaan en een stevige onderbouwing van de gekozen uitleg, verwijzingen naar andere uitleggers en naar de vroegchristelijke literatuur, enzovoort, nauwelijks worden gegeven. Maar het heeft als voordeel dat je je veel meer richt op de grote lijnen in elk NT boek, en in het NT als geheel. Dat is in elk geval wel mijn bedoeling.

Ik ga steeds uit van de nieuwste versie van de zogenoemde Telosvertaling (TE). Aan de laatste edities van deze TE heb ik ook zelf mogen meewerken, zodat ik de inleidingen en voetnoten met anderen tot mijn eigen geestelijk eigendom mag rekenen. Maar dit commentaar kan evengoed gebruikt naast andere vertalingen, zoals de NBG-vertaling (1951), de (Herziene) Statenvertaling, de Nieuwe Bijbelvertaling, de Willibrordvertaling, de Groot Nieuws Bijbel en dergelijke. Alleen moeten gebruikers van de (H)SV er wel op letten dat ik van een iets andere grondtekst uitga dan de (H)SV doet: ik gebruik, zoals nagenoeg alle hedendaagse vertalingen van het Nieuwe Testament de zogenoemde Nestle-Aland-teksteditie van de United Bible Societies. Maar gelukkig levert dat voor de uitleg heel weinig verschillen op, en zeker geen verschillen van enig theologisch belang.

Je zult zien dat ik bijna elk NT boek in een aantal gedeelten heb opgedeeld, die steeds ongeveer op dezelfde wijze zijn onderverdeeld: eerst wordt, zo nodig, een nadere *indeling* van het bijbelgedeelte gegeven. Vervolgens wordt de uitleg gegeven in een eenvoudige, schematische, sterk puntsgewijze vorm. Voor een dieper gaande bestudering van de tekst moet ik je naar andere bijbelcommentaren verwijzen. Onderaan geef ik een lijst van NT commentaren die anderen en ikzelf geschreven hebben.

7) En nu aan het werk!

Om te beginnen vraag ik je, als een TE hebt, het 'Voorwoord' en de 'Inleiding tot het Nieuwe Testament' in TE aandachtig te lezen. Bekijk ook de inleidingen met name over 'Joodse partijen', 'Overzicht van het leven van Christus' en 'Tijdtafel van het NT'. Als je daarmee klaar bent, ben je goed voorbereid om aan de slag te gaan met dit bijbelcommentaar. Ik wens je bij het lezen ervan net zoveel vreugde toe als ik gehad heb bij het schrijven ervan!

Willem J. Ouweneel

Loerik (bij Houten), voorjaar 2020

Enkele veeldelige NT commentaarreeksen in het Nederlands

Aalders, G.Ch. e.a., *Korte verklaring der Heilige Schrift*. Kampen: Kok.

Brink, G. van den, Bette, H., Paul, M.-J., Zwiép, A. (red.), *Studiebijbel Nieuwe Testament*. Doorn: Centrum voor Bijbelonderzoek.

Bruggen, J. van (red.), *Commentaar op het Nieuwe Testament*. Kampen: Kok.

Greijdanus, S. & Grosheide, F.W. (red.) *Commentaar op het Nieuwe Testament*. Kampen: Kok.

Enkele veeldelige NT commentaarreeksen in het Engels

Baker Exegetical Commentary on the New Testament. Grand Rapids: Baker Academic.

Bruce, F.F. (ed.) *The International Commentary on the New Testament*. Grand Rapids: Eerdmans.

Gaebelein, F.E. (ed.) *The Expositor's Bible Commentary*. Grand Rapids: Zondervan.

Word Biblical Commentary. Waco, TX: Word.

Eerder door mijzelf geschreven NT commentaren (sommige in het Duits)

De brief van Paulus aan Titus. Winschoten: Uit het Woord der Waarheid z.j. [ca. 1971].

De brieven van Paulus aan de Filippiërs en Kolossers. Winschoten: Uit het Woord der Waarheid 1973 (ook in het Duits).

Die Herrlichkeit des Herrn Jesus in den vier Evangelien. Neustadt: Ernst Paulus Verlag 1980.

Glaube und Werke: Eine Auslegung des Jakobusbriefes. Schwelm: Heijkoop Verlag 1981.

Wij zien Jezus: Bijbelstudies over de brief aan de Hebreëën, deel 1-2. Vaassen: Medema 1982 (ook in het Duits en Frans).

De Openbaring van Jezus Christus: Bijbelstudies over het boek Openbaring, deel 1-2. Vaassen: Medema 1988/90 (ook in het Duits).

De vrijheid van de Geest: Bijbelstudies bij de Brief van Paulus aan de Galaten. Vaassen: Medema 1997 (ook in het Duits).

De Christus van God: Ontwerp van een christologie. Vaassen: Medema 2007, hoofdstuk 13 en 14.

Een selectie van geluidsopnamen van bijbellezingen

Te vinden op

www.groeieningeloof.nl

<https://vergadering.nu/downloads-op-bijbelboek.htm>

Mt: 23 lezingen 1983

Mk: 6 lezingen 2002-2003 (15 lezingen Duits)

Lk: 25 lezingen 1979

Jh: 24 lezingen 2000-2002

Hd: 23 lezingen 1985-1987

Rm: 16 lezingen 2003-2005

1Ko: 16 lezingen 2005-2007

2Ko: 8 lezingen 2007-2008

Gl: 5 lezingen 2004-2005

Ef: 24 lezingen 1982 (?)

Fp: 4 lezingen 2004-2005

Ko: 4 lezingen 2004-2005

1Th: 4 lezingen 1981

2Th: 3 lezingen 1983

1Tm: 4 lezingen 2009

2Tm: 4 lezingen 2009 (?)

Tt: 2 lezingen 2009

Fm: 1 lezing 2009

Hb: 6 lezingen 1983 (?) (11 lezingen Duits)

Jk: 4 lezingen 1983 (Duits)

1Pt: 5 lezingen 2008-2009

2Pt: 3 lezingen 2008-2009

1,2,3Jh: 8 lezingen 2009-2010

Jd: 1 lezing 1980 (?)

Op: 6 lezingen 1999 (12 lezingen Duits)

Algemene inleiding op de Brieven van Paulus

We vinden van Paulus dertien Brieven in het NT, en als we Hb mogen meetellen, veertien (alleen al dat getal [2 x 7] zou het verleidelijk kunnen maken Hb aan Paulus toe te schrijven...). Ze zijn als volgt in te delen:

I. Brieven gericht aan bepaalde plaatselijke gemeenten

- a) Rm: Rome in Italië
- b) Fp: Filippi in Macedonië
- c) Ko: Kolosse in het Klein-Aziatische Frygië
- d) 1,2Th: Thessalonika in Macedonië.

II. Brieven gericht aan gemeenten in bepaalde regio's

- a) 1,2Ko: Korinthe en de rest van Achaje (1Ko1:2; 2Ko1:2)
- b) Gl: Zuid- of Noord-Galatië in Klein-Azië (zie Inl. Gl)
- c) Ef: Efeze in de provincie Asia, maar eigenlijk lijkt dit een algemene rondzendbrief te zijn (zie Inl. Ef)
- d) als Hb ook van Paulus is: Jezusgelovige Joden in het Heilige Land (zie Inl. Hb, niet in dit deel).

III. Brieven gericht aan individuele personen

- a) 1,2Tm: Timotheüs (1Tm: in Efeze; 2Tm eveneens?)
- b) Tt: Titus op Kreta
- c) Fm: Filémon in Kolosse, maar ook de gemeente in zijn huis (Fm:2).

Alles bij elkaar: Italië, Macedonië, Achaje, Klein-Azië (Galatië, Kolosse, Efeze), Kreta, het Heilige Land.

In de inhoud van de Brieven van Paulus kunnen we ruwweg de volgende hoofdthema's onderscheiden:

- 1) de leer van het (individuele) heil in Christus (door bekering en geloof in Hem en zijn werk): Rm1-8, 1Ko15, 2Ko3-5, Gl3-6 (ook Hb);
- 2) de leer van de gemeente in NT zin: het lichaam van Christus, het huis c.q. de tempel van God:
  - a) haar positie in de verheerlijkte Christus: Ef, Ko
  - b) haar praktisch functioneren op aarde: 1Ko10-14, 1Tm3, Tt1;
- 3) de plaats en toekomst van Israël: Rm9-11 (vgl. Mt24 en Op7);
- 4) de praktische christelijke levenswandel als kind van God en als volgeling van Christus:
  - a) meer persoonlijk: Rm12-16, Fp, 1Tm2 en 4-6, 2Tm, Tt2-3, Fm
  - b) meer collectief: 1Ko5-9, Ef4-6, Ko3-4;
- 5) de toekomstige dingen: 1Ko15, 1,2Th, 1Tm4, 2Tm3-4.

De Brieven van Paulus behandelen nooit bepaalde leerstellige thema's als een doel op zich; het zijn nooit 'theologische verhandelingen'. Daarom zijn het ook 'Brieven', dat wil zeggen: bijna altijd vinden zij hun aanleiding in bepaalde concrete omstandigheden in en rond de gemeenten (met uitzondering van de rondzendbrief [?] Ef):

- a) interne problemen van leerstellige en praktische aard,
- b) uitwendige druk en vervolging,
- c) concrete vragen vanuit de gemeenten.

Het algemene doel kan omschreven worden als 'profetisch' in de zin van 1Ko14:3, dus een spreken tot opbouw, vermaning en vertroosting. Vergelijk de algemene inleiding:

- 1) de Evangelieën vormen om zo te zeggen de Torah van het NT (zie de Algemene Inleiding);

- 2) de Brieven van Paulus vormen mét de andere Brieven (incl. Hb en Op) de *Neviim* (profetische boeken) van het NT; de opzet van zowel *Neviim* als Brieven is in wezen precies dezelfde:
  - a) praktische toepassing van het onderwijs van de Torah resp. de Evangelien;
  - b) vermaningen om bij dat onderwijs te blijven;
  - c) aankondiging van oordeel als de Christusbelijders dat niet doen;
  - d) beschrijving van de uiteindelijke gelukzaligheid voor de getrouwen.

Voor de chronologische volgorde waarin de Brieven (waarschijnlijk) geschreven zijn, zie de Inleiding op Hd.

De Brief aan de Romeinen

Auteur: Paulus.

Tijd en plaats: tijdens de derde zendingsreis in het jaar 57/58 (of 55/56) vanuit Korinthe (zie 15:25v.; 16:1,23; Hd20:3).

Geadresseerden: de gemeente in Rome.

Doel en inhoud

De gemeente in Rome was niet door Paulus, en waarschijnlijk door geen enkele apostel gesticht, en was een gemeente waar Paulus ook nooit geweest was, hoewel hij dat graag had gewild (1:13; 15:22v.). Hij schrijft Rm omdat hij ernaar verlangt de Romeinse gelovigen toch te dienen met het evangelie (1:15) en om zijn voorgenomen bezoek op doorreis naar Spanje aan te kondigen (15:24-29).

Waarschijnlijk had Paulus ook over problemen in de gemeente te Rome gehoord, met name tussen de christenen van joodse en die van niet-joodse afkomst. Dit is voor hem aanleiding tot een zeer fundamentele uiteenzetting over de mens in zijn persoonlijke verantwoordelijkheid tegenover God. Dit doet hij vooral in Rm1-8, terwijl hij in Rm9-11 ingaat op de vraag wat dit betekent voor de bijzondere positie die Israël van oudsher in Gods plannen en wegen heeft gehad.

De kern van het evangelie zoals Paulus dat hier verklaart, is de 'gerechtigheid van God' (1:16v.). Dat heeft te maken met het grote thema van de rechtvaardiging uit geloof in Rm: Gods gerechtigheid brengt oordeel over de goddelozen, maar diezelfde God is rechtvaardig als hij de berouwvolle zondaar rechtvaardig verklaart op grond van geloof (3:36). In Rm1-4 betekent 'rechtvaardiging' nog niet veel meer dan vergeving, maar vanaf Rm5 gaat Paulus nog dieper: 'rechtvaardiging' is vereenzelviging met de gestorven en opgestane Heer. De gerechtigde mens wil graag het goede doen, maar kan dat slechts door de kracht van de Heilige Geest (Rm7-8).

Ook Israël kan slechts deel krijgen aan het heil dat in Christus is langs de weg van bekering en geloof. Als een grote menigte uit de volken zal zijn toege-

bracht, zal uiteindelijk ook Israël als volk weer in genade worden aangenomen (Rm9-11). In Rm12-16 volgen een aantal praktische consequenties van wat Paulus in de eerdere hoofdstukken heeft geschilderd.

De ‘rechtvaardiging’ van de goddeloze is in de kerkgeschiedenis vaak sterk vanuit een juridisch gezichtspunt gezien. Minstens zo belangrijk echter is het gezichtspunt dat meer in de lijn van het OT ligt; dan gaat het in Rm om de vraag: hoe wordt een mens (Jood of heiden) een *tsaddiq*, een ‘rechtvaardige’, een vrome, een mens die oprecht God dient? Dan komt de nadruk ook minder te liggen op het *moment* van de rechtvaardiging (het ‘tot geloof komen’), maar meer op het *leven* van de rechtvaardige.

In andere brieven, zoals 1Ko en vooral Ef, ligt de nadruk meer op het collectieve aspect: wat is de ‘gemeente van God’, en wat betekent het functioneren als gemeente? In Rm gaat het vooral om het individuele aspect: hoe wordt een mens een volgeling van Christus?

Voor de parallellen en verschillen met Ef en Ko, en voor de typologische toepassing van Rm, zie de Inleiding op Ef.

Indeling

- A. Proloog (1:1-17)
  - I. Aanhef (1:1-7)
  - II. Paulus en Rome (1:8-17)

- B. Schuld en oordeel (1:18-3:8)
  - I. De heidenen (1:18-32)
  - II. Gods rechtvaardig oordeel (2:1-3:8)
    - a) De fatsoenlijken (2:1-16)
    - b) De Joden en de wet (2:17-29)
    - c) Voorrechten van de Joden (3:1-8)

- C. Rechtvaardiging van de goddeloze (3:9-5:11)
  - I. Geloof en werken (3:9-31)
    - a) Niemand is rechtvaardig (3:9-20)
    - b) Rechtvaardiging door geloof (3:21-31)
  - II. Abraham als voorbeeld (4:1-5:11)
    - a) Abrahams geloof (4:1-12)
    - b) Gods levendmakende kracht (4:13-25)
    - c) Gevolgen van de rechtvaardiging (5:1-11)

- D. Vereenzelviging met de levende Heer (5:12–7:6)
  - I. Adam en Christus (5:12-21)
  - II. De nieuwe levenswandel (6:1-23)
    - a) Voor God levend (6:1-14)
    - b) Slaven van de gerechtigheid (6:15-23)
    - c) Het beeld van het huwelijk (7:1-6)

- E. De nieuwe natuur en de Heilige Geest (7:7–8:39)
  - I. De zonde in ons en de wet (7:7-26)
    - a) De plaats van de wet (7:7-17)
    - b) Ik, ellendig mens (7:18-26)
  - II. Het werk van de Geest (8:1-39)
    - a) De Geest van het leven (8:1-11)
    - b) De Geest in ons (8:12-30)
    - c) God vóór ons (8:31-39)

- F. Plaats en toekomst van Israël (9-11)
  - I. Verkiezing van en toorn over Israël (9:1-29)
    - a) Gods verkiezing (9:1-18)
    - b) Gods toorn en barmhartigheid (9:19-29)
  - II. Israël en het evangelie (9:30–10:21)
    - a) Rechtaardiging uit werken (9:30–10:4)
    - b) Behoudenis voor allen (10:5-21)
  - III. De toekomst van Israël (11:1-15)
    - a) Het overblijfsel van Israël (11:1-10)
    - b) Val en aanneming van Israël (11:11-15)
  - IV. De olijfboom en het herstel van Israël (11:16-36)
    - a) De olijfboom (11:16-24)
    - b) Het herstel (11:25-36)

- G. Praktisch geloofsleven (12:1–15:13)
  - I. Het normale christelijke leven (12:1–13:14)
    - a) Een levende offerande (12:1-8)
    - b) Regels voor het christenleven (12:9-21)
    - c) De overheid (13:1-7)
    - d) De broederliefde (13:8-14)

- II. Omgang met elkaar (14:1–15:13)
  - a) Elkaar niet oordelen (14:1-12)
  - b) Elkaar niet laten struikelen (14:13-23)
  - c) Elkaar aannemen (15:1-7)
  - d) Het evangelie voor Jood én heiden (15:8-13)

H. Slotopmerkingen

- I. Paulus' bediening en plannen (15:14-33)
  - a) De bediening van Paulus (15:14-21)
  - b) De plannen van Paulus (15:22-33)
- II. Afsluitende woorden (16:1-27)
  - a) Groeten (16:1-16)
  - b) Vermaningen (16:17-24)
  - c) Lofprijzing (16:25-27)

A. Proloog (1:1-17)

A.I Aanhef (1:1-7)

- 1) Paulus, slaaf van Christus Jezus, geroepen tot het apostelschap, apart gezet om het evangelie van God te verkondigen (1:1).
- 2) Dit is het evangelie dat Hij lang geleden had beloofd door middel van zijn profeten, en dat is vastgelegd in heilige Schriften, en wel aangaande zijn Zoon:
  - a) Deze is voortgekomen uit het nageslacht van koning David wat zijn *menselijke* natuur betreft,
  - b) door de Heilige Geest verklaard (of: bewezen) *Gods* Zoon te zijn doordat Hij opstond van tussen de doden uit: Jezus Christus, onze Heer (vs2-4).
- 3) Door Christus hebben wij genade en apostelschap (of volgens Hebreeuws taalgebruik: de genade van het apostelschap) ontvangen
  - a) voor de eer en glorie van zijn naam,
  - b) om mensen uit alle volken tot de gehoorzaamheid van het geloven (vgl. Jh3:36) te brengen (waartoe jullie eveneens behoren, mensen die geroepen zijn om Christus te dienen) (vs5v.).

- 4) Aan alle mensen in Rome die door God geliefd worden en geroepen zijn om heilig (Hem toegewijd) te leven: mogen genade en vrede met jullie zijn van *God* (de Vader) en van de *Heer* (Jezus Christus) (vs7).

A.II. Paulus en Rome (1:8-17)

- 1) Allereerst breng ik via Jezus Christus dank aan God voor jullie allemaal, omdat overal in de wereld [van het Midden-Oosten tot Zuidoost-Europa] mensen praten over jullie (grote) geloof (vs8).
- 2) Want de God die ik met mijn hele innerlijk dien in de verkondiging van het evangelie van zijn Zoon, roep ik aan als getuige om te bevestigen dat ik voortdurend jullie gedenk in mijn gebeden. Daarbij bid ik altijd dat ik, als God het goedvindt, nu eens het voorrecht zou mogen genieten om bij jullie op bezoek te komen (vs9v.).
- 3) Want ik verlang er erg naar jullie te zien, om aan jullie iets van de genade van God te mogen doorgeven om jullie te versterken; ik bedoel: om daar bij jullie wederzijds bemoedigd te worden door elkaars geloof [d.i. zowel kennis van de geloofswaarheid als praktisch geloofsvertrouwen]: ik door dat van jullie, en jullie door dat van mij (vs11v.).
- 4) Maar jullie moeten weten, broeders en zusters, dat ik vaak van plan ben geweest om naar jullie toe te komen, maar er kwam steeds wat tussen. Ik zou namelijk ook onder jullie enige geestelijke vrucht willen zien als resultaat van de arbeid die ik onder jullie zou willen verrichten. Ik heb een dure plicht, zowel naar Grieken toe als naar barbaren (d.i. de minder beschaafde niet-Grieken), zowel de meer als de minder ontwikkelde mensen (vs13v.).
- 5) Daarom zou ik zo graag daar onder jullie in Rome het evangelie willen verkondigen [d.i. aan de óngelovigen in Rome, *of* het evangelie nader willen uitleggen aan de gélovigen, zoals Paulus in Rm in feite doet] (vs15).
- 6) Want ik schaam mij niet voor het evangelie (nergens, zelfs niet in Rome). Want het behelst de kracht van God om iedereen die tot geloof komt, te behouden (redden). Het kwam eerst tot de Joden, maar nu komt het ook tot de 'Grieken' (niet-Joden) (*of*: waar ik kom, probeer ik het eerst aan de Joden te brengen, en daarna aan de Grieken; vgl. Hd13:5; 14:1; 17:1v.; 18:4,19) (vs16).

- 7) Wat God in het evangelie onthult, is *zijn gerechtigheid* (vgl. 3:25v., God is rechtvaardig als Hij de bekeerling rechtvaardigt; volgens anderen: de gerechtigheid [in de gelovige mens] die ‘uit God’ is; vgl. Fp3:9). Deze wordt onthuld ‘uit geloof tot geloof’ (d.i. het is geloof voor en na; *of*: het begint met geloof, en dit geloof wordt steeds verder verdiept), zoals de Schrift zegt: ‘De rechtvaardige zal uit geloof [d.i. in geloofsvertrouwen op God] leven’ (Hk2:4) (vs17).

B. Schuld en oordeel (1:18–3:8)

B.I De heidenen (1:18–32)

- 1) Waarom is het evangelie eigenlijk nodig? Omdat de mens van nature een goddeloze rebel tegen God is. Daarom wordt vanuit de hemel niet alleen Gods *gerechtigheid* geopenbaard (vs17), maar ook Gods *toorn*, en wel over alle goddeloosheid (naar God toe) en ongerechtigheid (naar medemensen toe). Dit is de boosheid van mensen die de waarheid wel degelijk in zekere mate kennen, maar die die waarheid door hun onrechtvaardige wandel ten onder houden (vs18).
- 2) Van dat beetje wat van God gekend kan worden, blijken zij inderdaad weet te hebben; immers, God heeft het hun onthuld. Er zijn namelijk dingen die vanaf de schepping van de wereld door mensen niet gezien worden van God: zijn eeuwige kracht, zijn goddelijk karakter. Maar door de werken van zijn schepping kunnen mensen die hun verstand gebruiken, er toch iets van gewaarworden. Daarom zijn mensen niet te verontschuldigen (bijv. door te beweren dat zij geen weet hadden van God) (vs19v.).
- 3) Dus zij kennen God wel degelijk (althans tot op zekere hoogte) – maar zij hebben geweigerd Hem als God te eren of Hem dank te brengen. Daardoor is hun denken (hoe scherpzinnig misschien ook) ten diepste toch dwaasheid geworden, en hun onverstandig hart is verduisterd (er kan geen licht van God in doordringen) (vs21).
- 4) Ze beweren wijs te zijn (vooral die grote denkers onder hen), maar zij zijn dwaas geworden. Ze hebben de heerlijkheid van de onsterfelijke (en dus majesteitelijk grote) God vervangen door afgodsbeelden die lijken op ster-

felijke mensen, vogels, viervoetige en kruipende dieren (vgl. het gouden kalf, Ex32) (vs22v.).

- 5) Als straf heeft God hen prijsgegeven aan de begeerten van hun harten om (seksuele) onreinheid te plegen en hun lichamen onder elkaar te onteren (door schandelijke dingen met elkaar te doen). Dat komt ervan als je de waarheid van God door de leugen (van de afgoderij) vervangt en het *schepsel* (zie vs23) eert en dient in plaats van de *Schepper*, die gezegend (hoog geloofd) is tot in eeuwigheid! Amen (vs24v.).
- 6) Daarom heeft God hen overgegeven, ten prooi aan hun eigen schandelijke hartstochten. Want:
  - a) vrouwen hebben de natuurlijke seksuele relaties vervangen door tegen-natuurlijke (perverse) relaties;
  - b) mannen hebben eveneens de natuurlijke seksuele relaties met vrouwen opgegeven en hebben hartstocht naar elkáár ontwikkeld, zodat mannen schandelijkheid bedrijven met andere mannen; zo krijgen ze al in dit gedrag hun verdiende loon voor hun afdwaling (nl. het verruilen van God voor de afgoden) (vs26v.).
- 7) En omdat zij niet bereid waren (de ware) God als zodanig te erkennen, gaf God hen prijs aan hun eigen ontaarde denken, zodat zij verwerpelijke dingen doen:
  - a) ze zijn vervuld van alle vormen van ongerechtigheid, boosheid, hebzucht, slechtheid;
  - b) ze zitten vol afgunst, moord(neigingen), ruzie, bedrieglijkheid, kwaadaardigheid;
  - c) het zijn roddelaars, kwaadsprekers, Godhaters, onbeschoft, arrogant, opscheppers, uitvinders van kwade zaken, ongehoorzaam aan hun ouders;
  - d) ze zijn onverstandig, trouweloos, liefdeloos, onbarmhartig;
  - e) hoewel zij Gods recht kennen – dat inhoudt dat mensen die zulke slechteden bedrijven, de dood verdienen – gaan ze er toch gewoon mee door; ja, ze moedigen zelfs degenen aan die zulke dingen doen (vs28-32).

B.II Gods rechtvaardig oordeel (2:1–3:8)

a) De fatsoenlijken (2:1-16)

- 1) Misschien hoor jij, (onbekeerd) mens, bij de fatsoenlijke mensen die denken dat zij die liederlijke heidenen kunnen veroordelen. Maar daar vergis je je in. Want je hebt niet in de gaten dat, als jij een oordeel uitspreekt over die anderen, jij jezelf daarmee eveneens veroordeelt. Want ten diepste bedrijf jij precies dezelfde zonden (jouw hart is van nature net zo verdorven) (2:1).
- 2) Intussen weten wij wel dat het oordeel van God terecht neerkomt op hen die zulke dingen bedrijven (of het nu liederlijke of fatsoenlijke lieden zijn). Dus je dacht toch niet dat jij, die die heidenen zo afkeurt wegens hun gedrag maar in feite geen haar beter bent (vgl. Lk18:9-14), aan het oordeel zult ont-komen? (vs2v.).
- 3) Of schuif je de rijkdom van Gods goedheid en verdraagzaamheid minach-tend aan de kant (misschien wel omdat je denkt die niet nodig te hebben), terwijl je niet beseft dat Gods goedheid er nu juist op uit is jou tot inkeer te brengen? Maar vanwege je harde en onbekeerlijke hart stapel je voor jezelf toorn op, die op de ‘dag van de toorn’ (de oordeelsdag, wanneer Christus te-rugkomt) over jou wordt uitgestort; dat is de dag waarop Gods rechtvaardig oordeel aan het licht zal treden (vs4v.).
- 4) Op die dag zal God ieder vergelden volgens de werken die hij/zij gedaan heeft:
  - a) er zijn mensen die in goed werk volharden en zich uitstrekken naar heerlijkheid, eer en onsterfelijkheid [wat natuurlijk alleen mogelijk is door verootmoediging en het werk van de Heilige Geest]: zij ontvangen het eeuwige leven;
  - b) andere mensen zijn ruzieachtig (of: zoeken zichzelf) en zijn ongehoor-zaam aan de waarheid (van God), maar ‘gehoorzaam’ aan de ongerech-tigheid; over hen komt Gods toorn en woede (vs6-8).

- 5) Dit is dus wat God op mensen zal laten neerkomen (want er is bij Hem geen enkele partijdigheid):
  - a) verdrukking en benauwdheid op elk menselijk wezen dat het kwade doet (eerst de Jood en dan ook de Griek; dus Joden kunnen evengoed onder het oordeel vallen);
  - b) maar heerlijkheid, eer en vrede op elk mens die het goede doet (eerst de Jood en dan ook de Griek; dus Grieken kunnen evengoed aan Gods zegen deel krijgen) (vs9-11).

- 6) Dus of je nu een Jood of een Griek bent – als je een goddeloze bent, kom je onder Gods oordeel:
  - a) want allen die gezondigd hebben zonder onder de wet van Mozes gestaan te hebben, zullen buiten die wet om verloren gaan;
  - b) en allen die, staand onder de wet van Mozes, gezondigd hebben, zullen door dezelfde wet geoordeeld worden (vs12).

- 7) Het gaat er dus niet om
  - a) of je met de wet van Mozes vertrouwd bent geweest (want door alleen daarnaar te luisteren ben je nog niet een rechtvaardig mens in Gods ogen),
  - b) maar of je handelt in de géést van die wet (terwijl je die wet misschien nooit gekend hebt) (vs13).

- 8) Immers, als niet-Joden, die de wet van Mozes niet bezeten of gekend hebben, van binnenuit doen wat die (hun onbekende) wet van hen eist, zijn zij als het ware hun eigen wet, ook al hebben zij de wet van Mozes nooit gekend:
  - a) zij kennen de *wet* niet, maar laten zien dat het *werk* dat die wet vereist, in hun harten geschreven staat;
  - b) bovendien getuigt hun eigen geweten ook mee (d.w.z. zij streven er altijd naar met een goed geweten te handelen, en zo bevestigt hun geweten dat Gods werk in hen is);
  - c) zij luisteren goed naar hun eigen gedachten, die hen óf beschuldigen (dan hebben zij een slecht geweten), óf verontschuldigen (dan hebben zij een goed geweten) (vs14v.).

9) Eens komt dat allemaal aan het licht, en wel op de dag waarop God de verborgen dingen van de mensen door Christus Jezus zal oordelen, zoals ik in mijn evangelieprediking heb aangekondigd (vs16).

b) De Joden en de wet (2:17-29)

1) Nu moet ik mij even speciaal tot de Joden richten: stel je voor, jij wordt een Jood genoemd:

- a) je vertrouwt op de wet van Mozes en je pocht erop de ware God te kennen,
- b) je kent zijn wil, en je weet waar het bij God op aan komt, want jij bent onderwezen in de wet,
- c) je verbeeldt je dat je
  - een leidsman bent voor degenen die jouw geestelijk inzicht niet bezitten,
  - een licht bent voor hen die geestelijk in de duisternis zitten,
  - iemand bent die mensen die de waarheid niet kennen, kan onderwijzen,
  - een leermeester bent van mensen die nog 'onmondig' zijn (baby's in de waarheid), omdat jij de wet van Mozes hebt, en daarmee denk je de hele kennis en waarheid van God te bezitten (vs17-20).

2) Welnu, jij die anderen zo goed kunt onderwijzen, zou je niet eens naar je eigen onderwijs moeten luisteren?

- a) Jij die tegen anderen verkondigt dat ze niet moeten stelen – ben jij in je eigen hart niet net zo goed een dief?
- b) Jij die tegen anderen verkondigt dat ze geen overspel moeten plegen – ben jij in je eigen hart niet net zo goed een overspelige?
- c) Jij die de afgoden verafschuwt, heb jij misschien je begerige ogen geslagen op de schatten van de afgodstempels?
- d) Jij die je laat voorstaan op (je kennis van) de wet, doe jij God oneer aan door zijn wet te overtreden? Zoals de Schrift zegt: 'Door jullie toedoen wordt de naam van God gelasterd onder de heidenvolken' (Js52:5; Ez36:20-23) (vs21-24).

- 3) Vergelijk de besneden Jood en de onbesneden niet-Jood eens met elkaar:
  - a) jouw besnijdenis heeft alleen waarde als je doet wat de wet zegt – maar als je de wet overtreedt, zul jij dan voor God niet als een ónbesnedene gelden?
  - b) En als een onbesneden man (dus een niet-Jood) de eisen van de wet volbrengt (zelfs zonder wellicht die wet als zodanig te kennen; vgl. vs12-15), zal dan zijn onbesnedenheid voor God niet als besnijdenis gelden?
  - c) Sterker nog: zal zo'n lichamelijk onbesneden man die doet wat de wet eist, niet jou, Jood, veroordelen die de wet letterlijk bezit en besneden bent, maar die wet overtreedt? (vs25-27).

- 4) Want:
  - a) een ware Jood ben je nooit alleen maar uiterlijk, en de ware besnijdenis is niet die welke aan het lichaam voltrokken wordt;
  - b) een ware Jood is iemand die dat ook innerlijk is, en de ware besnijdenis is die van het hart – bewerkt door de Heilige Geest – en niet alleen maar de letterlijke besnijdenis;
  - c) zo'n Jood wordt niet (alleen) door mensen geprezen, maar (vooral) door God (vs28v.).

c) Voorrechten van de Joden (3:1-8)

- 1) Maar wat maakt het dan nog uit of je een Jood bent? Wat hebben Joden vóór op de niet-Joden en wat is het nut van hun besneden zijn? Een heleboel! In de eerste plaats zijn hun de woorden van God toevertrouwd (nl. in de vorm van de Heilige Schrift) (en daar moeten we ze altijd dankbaar voor zijn) (3:1v.).

- 2) Maar wat nu als sommigen van hen ongelovig (of beter: ontrouw) geweest zijn, zal hun ongeloof (of: ontrouw) Gods trouw tenietdoen (d.i. zijn trouw jegens hen, om zijn beloften te vervullen; *of* zijn trouw jegens Zichzelf, door hen te oordelen; vgl. 2Tm2:13)? Helemaal niet! Maar laat Gods waarachtigheid maar mogen blijken, daar waar alle mensen leugenachtig blijken te zijn; zoals de Schrift zegt: '... dat U uit uw woorden rechtvaardig moge blijken te zijn, en moge U zegevieren wanneer mensen U ter verantwoording roepen' (Ps51:6) (vs3v.).

- 3) Dus onze ontrouw maakt God alleen maar sterker in zijn trouw; onze ongerechtigheid maakt God alleen maar sterker in zijn gerechtigheid. Hoe zouden wij dan ooit kunnen beweren dat God onrechtvaardig is als Hij zijn toorn op ons laat neerkomen? (Ik spreek menselijk.) Dat kan niet! Hoe zou God anders ooit de wereld kunnen oordelen? (vs5v).
- 4) Dus mijn leugenachtigheid maakt God alleen maar sterker in zijn waar(achtig)heid, zodat Hij verheerlijkt wordt. Dus (zoals sommigen redeneren) 'eigenlijk is het juist goed dat ik ontrouw, onrechtvaardig en leugenachtig ben, want daardoor worden Gods trouw, gerechtigheid en waar(achtig)heid des te meer verheerlijkt. Toch? Maar als dat zo is, waarom word ik dan toch als een zondaar veroordeeld? Laten wij dus maar des te meer kwaad doen, zodat het iets goed oplevert!' (vs7,8a).
- 5) Dit is precies wat sommige mensen beweren dat onze eigen leer zou inhouden: 'Zondig maar, dan kan God je des te meer genade betonen, en daardoor wordt Hij des te meer verheerlijkt...' (vgl. 6:1). – Ik ga op deze dwaasheid niet eens in: het oordeel dat God over deze kwaadsprekers velte, is rechtvaardig (vs8b).

C. Rechtvaardiging van de goddeloze (3:9–5:11)

C.I Geloof en werken (3:9-31)

a) Niemand is rechtvaardig (3:9-20)

- 1) Waar komt het dus op neer? Dat wij, Joden, betere mensen zijn dan anderen? Nee, bepaald niet! We hebben hierboven niet alleen de niet-Joden (heidene) ervan beschuldigd dat zij in de zonde gevangen zijn, maar ook de Joden. En dat zij zondaren zijn, blijkt ook uit vele Schriftplaatsen (vs10-18):
  - 'Er is niemand die rechtvaardig is, niet één; niemand die zijn verstand gebruikt, niemand die ernaar streeft God te leren kennen; allemaal zijn zij afgeweken, samen zijn zij waardeloos geworden; er is niemand die het goede doet, zelfs niet één' (Ps14:1-3; 53:1-4).
  - 'Hun keel is een open graf (er komt alleen maar dodelijks uit), zij gebruiken tongen om bedrieglijke woorden te spreken' (Ps5:10).
  - 'Addergif is onder hun lippen (en dat komt eruit als zij praten)' (Ps140:4).
  - 'Hun mond is vol vervloeking en bitterheid (jegens anderen)' (Ps10:7).